

MARY SHELLEY
FRANKENSTEIN
ya da
MODERN PROMETHEUS

Çeviren
Orhan Yılmaz

Sunuş
Neil Gaiman

İçindekiler

Mary Shelley: Yaşamına ve Eserlerine Dair Kronolojik Liste	9
Sunuş.....	15
1818 Baskısına Önsöz.....	17
1831 Baskısına Önsöz	21
<i>Frankenstein</i> ya da <i>Modern Prometheus</i>	28

Mektup 1

Bayan Saville'e, İngiltere

St. Petersburg, 11 Aralık 17-

Kötü önsezilerinle değerlendirdiğin bir girişimin başlama-sında hiçbir felaket olmadığını duyduğuna çok sevineceksin. Buraya dün vardım ve ilk işim sevgili kız kardeşime iyi oldu-ğumu ve giriştiğim işteki başarıya olan güvenimin giderek arttığını bildirmek olacak.

28

Şimdiden Londra'nın epey kuzeyindeyim ve Peters-burgh'un caddelerinde yürürken, yanaklarımı yalayan soğuk bir kuzey rüzgârı hissediyorum. Bu sınırlarımı güçlendiriyor ve içimi memnuniyetle dolduruyor. Bu duyguyu anlıyor musun? İlerlediğim yörelerden gelen bu esinti, buzul iklimin tadını önceden almamı sağlıyor. Bu umut rüzgârının verdiği canlılıkla, gündüz düşlerim daha da hararetli ve canlı oluyor. Kutbun buzul ve ıssızlığın yatağı olduğuna kendimi inandırmak için boş yere çabalıyorum; benim imgelemime kendisini güzellik ve memnuniyet yöresi olarak gösteriyor. Margaret, orada güneşin geniş diski ufkun kenarından geçip gidiyor ve sürekli bir parlaklık saçarak sonsuza dek görülebiliyor. Kardeşim, orada, -izinle benden önceki denizcilere güvenece-ğim- kar ve buz sürgün edilmiş ve sakın bir denizde yelken açarak, yerleşilebilir kürede buraya kadar keşfedilmiş her yöresini harikuladelikte ve güzellikte geçen bir karaya yavaş

yavaş süzülebiliriz. Ürünleri ve nitelikleri, bu keşfedilmemiş ıssızlıklarda gökcisimlerinin kuşkusuz olduğu gibi, benzersiz olabilir. Böylesi bir sonsuz ışık ülkesinde neler beklenmez ki? Belki orada pusulanın iğnesini çeken mucizevi gücü keşfederim ve yalnızca bu yolculuğun çözmeyi mümkün kılabileceği sözüm ona tuhafıkları sonsuza dek giderecek binlerce kutsal gözlem yapabilirim. Bitmek bilmeyen merakımı dünyanın daha önce hiç gidilmemiş bir parçasının görüntüsüyle giderir ve insan ayağının daha önce iz bırakmadığı topraklara ayak basabilirim. Bunlar beni baştan çıkarıyor ve bunları tüm tehlike ve ölüm korkusunu fethetmeye ve bu yorucu yolculuğa, bir çocuğun tatil arkadaşlarıyla birlikte nehirlerinde keşif gezisine çıkmak için küçük bir sandala bindiğinde duyduğu heyecanla atılmaya beni ayartmak için yeterli. Ancak tüm bu varsayımların yanlış olduğunu düşünürsek bile, şimdi ulaşması aylar süren bu ülkelere kutup yakınlarından bir geçit keşfetmekle; ya da mümkünse mıknaşın yalnızca benimki gibi bir işe girilerek çözülebilecek sırrını çözerek son nesle kadar tüm insanlığa vereceğim faydayı yadsıyamazsın.

Bu düşünceler mektubuma başladığım anki heyecanı dağıttı ve kalbim beni cennete yükselten bir şevkle parıldıyordu; çünkü sabit bir hedeften başka bir şey aklın sakinleşmesine katkıda bulunmaz – ruhun entelektüel gözünü odaklayabileceği bir nokta. Bu keşif gezisi gençliğimin ilk yıllarının en sevdiğim düşü. Kutbu çevreleyen denizlerden Kuzey Pasifik Okyanusu'na varmak umuduyla yapılan çeşitli yolculuklara dair yazıları şevkle okudum. Thomas Amca'nın kütüphanesinin, keşif amacıyla yapılan tüm yolculukların tarihçelerinden oluştuğunu hatırlarsın. Eğitimim ihmal edilmişti ancak okumayı tutkuyla severdim. Bu ciltler gece gündüz benim derslerimdi ve onlara aşinalığım öylesine artmıştı ki, çocukluğumda babamın ölüm döşegindeki uyarısının amcamın benim deniz gezgini hayatına girmeme izin vermesini engellediğini öğrendiğimde kederlenmiştim.

Bu düşler ilk kez, ruhuma esirlik veren ve onu göklere yükselten şairleri okuduğumda silindi. Ben de bir şair oldum ve bir yıl boyunca kendi yarattığım Cennet'te yaşadım; Homeros ile Shakespeare'in adlarının verildiği tapınakta bir mevki elde edebileceğimi hayal ettim. Başarısızlığımı ve yaşadığım ağır hayal kırıklığını çok iyi bilirsin. Ancak tam da o zaman, kuzenimin serveti bana miras kaldı ve düşünceleirim önceki eğilimlerin kanalına çevrildi.

Şu anda giriştiğim işe başlayalı altı yıl oldu. Şimdi bile kendimi bu büyük girişime adadığım saati hatırlayabiliyorum. Bedenimi zorluklara alıştırmakla başladım işe. Kuzey Denizi'ne yapılan birçok gezide balina avcılarına eşlik ettim; gönüllü olarak soğuğa, açlığa, susuzluğa ve uykusuzluğa maruz kaldım. Gün boyunca çoğunlukla sıradan denizcilerden daha çok çalıştım ve gecelerimi, matematik, tıp teorisi ve bir deniz maceracısına büyük pratik avantajlar sağlayacak fizik biliminin dallarına adadım. Grönland balina gemisinde iki kez yardımcı kaptan olarak çalıştım ve görevimi çok iyi yaptım. Kaptanım bana gemideki en yüksek ikinci dereceyi verdiğinde ve büyük bir içtenlikle kalmamı rica ettiğinde kendimle gurur duyduğumu itiraf etmeliyim; hizmetlerimin çok değerli olduğunu düşünüyordu.

Şimdi, sevgili Margaret, büyük bir amacı gerçekleştirmeyi hak etmiyor muyum? Hayatım rahat ve lüks içinde geçmiş olabilir; ama şanı zenginliğin yoluma çıkardığı her ayartıcı şeye tercih ettim. Ah, keşke cesaretlendirici bir ses bana evet, dese! Cesaretim ve kararım sapa sağlam; ancak umutlarım gelip gidiyor ve kendimi çoğunlukla sıkın hissediyorum. Aciliyeti bütün azmimi gerektirecek uzun ve zorlu bir yolculuğa çıkmak üzereyim; yalnızca diğerlerinin moralini yükseltmem istenmiyor, onların iyi olmadığında kendiminkini de korumam gerekiyor.

Rusya'da seyahat için en uygun zamandayız. Karda kızaklarla hızla kayıyorlar; hareketleri güzel ve kanımca İngiliz

posta arabasından çok daha makul. Çoktan benimsediğim kürklere sarınmışsan soğuk aşırı değil. Tabii kanın damarlarında gerçekten donmasını engelleyecek hiçbir bedensel etkinlik olmadığında, güvertede yürümekle saatlerce hareketsiz oturmak arasında çok fark var. St. Petersburg ve Archangel arasındaki posta yolunda hayatımı yitirmek gibi bir niyetim yok.

Archangel'dan on beş gün ya da üç hafta içinde hareket edeceğim ve niyetim, orada bir gemi kiralamak, ki bu mal sahibinin sigorta bedelini ödeyerek kolayca yapılabilir ve balina avcılığına yatkın olanlar arasından yeterli gördüğüm sayıda denizci tutmak. Haziran ayına kadar yelken açmayı düşünmüyorum ve ne zaman döneceğim? Ah, sevgili kardeşim, bu soruyu nasıl yanıtlasam? Başarırsam, çok, çok aylar, belki yıllar geçecek sen ve ben yeniden karşılaşana dek. Başaramazsam, beni yakında ya da hiçbir zaman göremeyeceksin.

Elveda, benim çok sevgili, güzel Margaret'im. Cennetin yağmurları üzerine olsun ve beni korusun ki, sevgin ve inceliğin için sana olan minnettarlığımı defalarca gösterebileyim.

Seni seven kardeşin,
R. Walton

Mektup 2

Bayan Saville'e, İngiltere

Archangel, 28 Mart 17-

Kar ve buzla çevrelenmişken zaman ne kadar da yavaş geçiyor burada! Ama girişimim adına ikinci adım atıldı. Bir gemi kiraladım ve denizcilerimi toplamakla meşgûlüm; şu ana kadar tuttuğum adamlar güvenebileceğim kişiler gibi geliyor ve şüphesiz gözüpek bir cesarete sahipler.

32

Ancak şimdiye kadar hiç gideremediğim bir ihtiyacım var ve şimdi bunun yokluğunu en kötü bela olarak hissediyorum. Hiç arkadaşım yok, Margaret: başarı tutkusuyla yanarken, sevincime katılacak kimse yok; başarısızlığa uğrarsam, can sıkıntımı hafifletmeye çabalayacak kimseler olmayacak. Düşüncelerimi kâğıda dökeceğim, doğru; ama bu bir duygunun iletilmesi için zayıf bir yol. Gözleri benimkilere yanıt verecek, bana yakın birinin eşliğine ihtiyacım var. Beni romantikle suçlayabilirsin, sevgili kardeşim ama bir arkadaşım olmayışını acı bir şekilde hissediyorum. Planlarımı onaylayacak ya da düzeltecek, benimki gibi beğenilere, yetişmiş ve aynı zamanda kapasitesi yüksek bir akla sahip, kibar ama cesur biri yok yakınımnda. Zavallı kardeşinin hatalarını nasıl da düzeltirdi böyle birisi! Uygulamaya fazla hevesli, zorluklar konusunda da çok sabırsızım. Ancak kendi kendimi yetiştirmiş olmam benim için daha da büyük bir dert: haya-

tımın ilk on dört yılı ortalıkta dolaşıp Thomas Amca'mızın gezi kitaplarını okumaktan başka bir şey yapmadım. O yaşta ülkemizin ünlü şairleriyle tanıştım; ama bunun en önemli yararlarını böylesi bir inançtan çıkaramaz hale geldiğimde ancak ana dilimden başka dillerle tanışmanın gereğini kavradım. Şimdi yirmi sekizimdeyim ve aslında on beş yaşındaki okullu çocuklardan daha bilgisizim. Daha fazla düşündüğüm ve gündüz düşlerimin daha geniş ve ihtişamlı olduğu doğru ama ressamların dediği gibi bunu korumak lazım ve beni romantik olduğum için küçük görmeyecek ve aklımı toplamama yardım edecek kadar duyusu olan bir arkadaşça çok ihtiyacım var.

Eh, bunlar yararsız şikâyetler; koca okyanusta ya da burada Archangel'da tacirler veya denizciler arasında arkadaş bulamayacağım açık. Yine de insan doğasının değersizliğine yabancı olmayan bazı duygular bu haşin can yoldaşlarında bile öne geçebilir. Örneğin yüzbaşım harika bir cesaret ve girişimciliğe sahip bir adam; delicesine zafer peşinde ya da cümlemi daha karakteristik bir şekilde ifade etmem gerekirse, işinde ilerlemeyi delicesine isteyen biri. O bir İngiliz ve eğitimle yumuşamamış; ulusal ve mesleki önyargılar içinde insanlığın en soylu kabiliyetlerinden bazılarını elinde bulunduruyor. Onunla ilk kez bir balina gemisinin güvertesinde tanıştım; bu şehirde işsiz olduğunu öğrendiğimde, girişime yardımcı olması için onu kolaylıkla işe aldım.

Kaptan, mükemmel mizaçlı bir kişi ve gemide nezaketi ve yumuşak disipliniyle olağanüstü biri. İyi bilinen dürüstlüğü ve gözüpek cesareti de eklenince onu işe almayı çok istedim. Yalnızlık içinde geçen gençliğim, senin nazik ve kadınsı himayen, karakterimin altyapısını öylesine inceleştirmiş ki gemide normal olarak yaşanan vahşiliğe duyduğum yoğun hoşnutsuzluğun üstesinden gelemiyorum: Bunun gerekli olduğunu hiç düşünmedim ve bir denizcinin de aynı şekilde yumuşak kalpli olduğunu ve tayfası tarafından ona saygı ve

itaat gösterildiğini duyduğumda, onun hizmetinden faydalanabileceğim için kendimi özellikle şanslı hissettim. Ondan söz edildiğini ilk kez, ona hayatının mutluluğunu veren bir bayanın ağzından romantik bir şekilde duydum. Onun hikâyesi kısaca şöyle. Bundan birkaç yıl önce orta kararda zengin, genç bir Rus bayanı seviyor ve önemli bir miktarda ödül parası topladığında, kızın babası evliliğe izin veriyor. Kararlaştırılan düğünden önce gelini yalnızca bir kez görüyor; ancak gelin gözyaşları içinde kendisini ayaklarının dibine atıp, aynı zamanda başka birini sevdiğini itiraf ederek, fakir olması yüzünden babasının birleşmelerine asla izin vermediğini anlatıyor ve onu boşaması için yalvarıyor. İyi kalpli arkadaşım yalvaran kızı temin edip sevgilisinin adını öğreniyor ve sevdasından hemen vazgeçiyor. Hayatının geri kalanını geçirmeyi planladığı bir çiftlik almış parasıyla; ama hepsini, hayvan almak için elinde kalan ödül parasıyla birlikte ona veriyor ve kendisi kızın babasına âşığıyla evlenmesine izin vermesi için ricada bulunuyor. Ancak yaşlı adam, arkadaşıma onur borcu olduğunu düşünerek inatla reddediyor ve arkadaşım adamın kararının değiştirilemez olduğunu anlayınca memleketini terk ediyor ve eski eşinin kendi istediği kişiyle evlendiğini öğrenmeden geri dönmüyor. “Ne soylu adam!” diyeceksin. Gerçekten öyle; ancak o zamanlar bütünüyle eğitimsiz: bir Türk kadar sessiz ve davranışlarını daha da şaşırtıcı kılmasına rağmen, aksi halde kazanacağı ilgiyi ve anlayışı azaltan bir tür cahilce kayıtsızlık bürümüş onu.

Ama, birazcık yakındığıma ya da asla öğrenemeyeceğim zor işlerim yüzünden kendimi teselli edemediğime bakıp da kararlarımda tereddüt ettiğimi düşünme sakın. Kararım kader kadar kesin ve yolculuğum hava koşulları gemiye çıkma- ma izin verene kadar şimdilik gecikiyor. Kış son derece çetin geçiyor ama bahar umut veriyor ve oldukça erken gelen bir mevsim olarak düşünülüyor ve belki böylelikle umduğumdan daha erken yelken açabilirim. Aceleyle hiçbir şey yapma-

yacağım: başkalarının güvenliği benim sorumluluğumda olduğunda ne kadar hassas ve sağduyulu olduğuma güvenecek kadar tanıyorsun beni.

Giriştiğim işime başlamak üzere olduğum şu sıralarda, sana duygularımı tarif edemem. Yola çıkmaya hazırlandığım zamanlardaki, yarı keyifli yarı korkulu ürpertileri sana anlatabilmek imkânsız. Keşfedilmemiş bölgelere gidiyorum, “pus ve kar ülkesine” gidiyorum ama hiç albatros öldürmeyeceğim; bu nedenle güvenliğim ya da sana “Yaşlı Denizci” gibi bitkin ve kederli döneceğim için endişelenme. Yaptığım gönderme seni gülümsetecek ama sana bir sır vereyim. Okyanusun tehlikeli gizemlerine bağlılığımı, tutkulu isteğimi modern şairlerin bu en imgesel ürününe bağlıyorum. Ruhumda anlamadığım bir şeyler oluyor. Gerçekten çalışkanım – dikkat sarf eden, azim ve meşakkatle her işin üstesinden gelecek bir işçiyim ama bunun yanında, olağanüstü şeylere duyduğum sevgi, beni insanların gittiği sıradan yoldan ayıran, vahşi denize, hatta keşfetmek üzere olduğum gidilmemiş bölgelere sürükleyen bütün projelerimin içine örülmüş olağanüstü şeylere inanç var.

Ancak yüreğime daha yakın meselelere döneyim. Afrika'nın ya da Amerika'nın en güneyindeki burunlardan dönüp, koskoca denizleri geçtikten sonra seni yeniden görebilecek miyim? Böyle bir başarı beklemiyorum, yine de resmin öteki yüzüne bakmaya dayanamıyorum. Şimdilik her fırsatta bana yazmaya devam et: Moralimi yükseltmek için en çok gerektiği zaman mektuplarını alabilirim. Seni çok seviyorum. Eğer benden bir daha haber alamazsan, beni sevgiyle hatırla.

Seni seven kardeşin,
Robert Walton

Mektup 3

Bayan Saville'e, İngiltere

7 Temmuz, 17-

Sevgili Kız Kardeşim,

Yolculuğumda oldukça ilerlediğimi ve güvende olduğumu söylemek için ayaküstü bir iki satır yazıyorum. Bu mektup İngiltere'ye şimdi Archangel'dan evine dönmekte olan bir tacir ile ulaşacak; belki yıllarca memleketimi göremeyecek olan benden daha talihli. Ancak moralim yüksek: Adamlarım cesur ve görünüşte kararlılar, yaklaşmakta olduğumuz bölgenin tehlikelerinin bir işareti olan ve sürekli yanımızdan geçen buz tabakaları onların cesaretini kırmıyor gibi. Kutba yakın yerlere vardık bile; ama yazın en sıcak zamanı ve İngiltere'deki kadar çok sıcak olmasa da, ulaşmayı çok istediğim şu sahillere doğru bizi hızla sürükleyen güney rüzgârları ummadığım kadar canlandırıcı bir sıcaklık üflüyor.

O zamandan beri başımıza mektupta söz edecek değer de bir şey gelmedi. Bir iki sert rüzgâr ve sızıntı, denizcilerin dikkate almadığı kadar küçük kazalar oldu ve yolculuğumuz boyunca daha kötü bir şey olmazsa mutlu olacağım.

Elveda, sevgili Margaret. Kendin ve benim hatırım için körlemesine tehlikeye atılmayacağımdan emin ol. Serinkanlı, sebatlı ve sağgörülü olacağım.

Ama başarı çabalarımı ödüllendirecek. Neden olmasın?

Zaferimin şahiti ve kanıtı yıldızlar iken, yolu olmayan denizlerde güvenli bir yol izleyerek, buralara kadar geldim. Ehlileşmemiş ama boyun eğen doğa güçlerinin üzerine neden gitmeyeyim? İnsanın kararlı yüreği ve azimli iradesini ne durdurabilir?

Coşan yüreğim kendini istemsizce bu şekilde boşaltıyor. Ama bitirmeliyim. Tanrı sevgili kardeşimi korusun!

R. W.

Mektup 4

Bayan Saville'e, İngiltere

5 Ağustos, 17-

Bu kâğıtlar eline geçmeden önce beni görmem büyük bir olasılık olsa da, başımıza gelen çok garip bir olayı yazmaktan kendimi alamıyorum.

38

Geçtiğimiz Pazartesi (31 Temmuz), çevremiz, geminin dört yanını saran ve ona yüzmesi için neredeyse hiç boşluk bırakmayan buzlarla çevriliydi. Özellikle de etrafımız kalın bir sis tabakasıyla çevrildiğinden, durumumuz biraz tehlikeliydi. Atmosferde ya da hava durumunda bir değişiklik olmasını ümit ederek rasgele ilerledik.

Saat iki gibi sis çekildi ve sonu yokmuş gibi görünen, dört bir yanda uzanan büyük ve düzensiz buz ovasını gördük. Yol-daşlarımdan bazıları homurdandı ve tuhaf bir şey dikkatimizi çekip merakımız başka yöne çevrildiğinde aklımda endişeli düşünceler büyüdü. Köpekler tarafından çekilen, bir kızağa bağlı, yüksek olmayan bir binek arabasının yarım mil ötede kuzeye doğru geçtiğini gördük; insan biçiminde ancak devasa bir yapısı olduğu açık bir varlık kızakta oturmuş, köpekleri yönlendiriyordu. Buzun uzaklardaki değişkenliği arasında gözden kaybolana kadar teleskoplarımızla yolcunun hızlı ilerleyişini gözledik.

Bu görüntü bizlerde benzersiz bir merak uyandırmıştı.

Sandığımız kadarıyla en yakın karadan yüzlerce mil uzaklardaydık; ancak bu acayip görüntü, aslında sandığımız kadar uzakta olmadığını gösterir gibiydi. Bununla birlikte, buzla örtülmüş olduğundan büyük bir dikkatle izlediğimiz nesnenin gittiği yolu izlemek imkânsızdı.

Bu olaydan yaklaşık iki saat kadar sonra, buzun altında denizi işittik, gece olmadan buz kırıldı ve gemimiz serbest kaldı. Ancak buzun kırılmasından sonra etrafta dolaşan, serbest kalmış büyük kütlelerle karanlıkta karşılaşmaktan korkarak, sabaha kadar bekledik. Bu zamandan yararlanıp bir iki saat dinlendim.

Ancak sabahleyin, gün doğar doğmaz güverteye çıktım ve tüm denizcilerin geminin bir tarafında meşgul olduklarını gördüm; belli ki, denizdeki biriyle konuşuyorlardı. Geceleyin büyük bir buz parçasının üzerinde bize doğru sürüklenen, önceden gördüğümüze benzeyen bir kızaktı bu aslında. Yalnızca bir köpek hayatta kalmıştı; ancak denizcilerin gemiye binmesi için ikna etmeye çalıştıkları bir insan vardı. Diğer yolcu gibi keşfedilmemiş bir adanın vahşi yerlisi gibi değil de bir Avrupalı gibi görünüyordu. Güvertede görüldüğümde, “İşte kaptanımız ve o sizin açık denizde ölüp gitmenize izin vermeyecektir,” dedi amir.

Beni görünce, yabancı bana İngilizce hitap etti ama farklı bir aksanla. “Geminizin güvertesine çıkmadan önce, bana nereye gittiğinizi söylemek nezaketinde bulunur musunuz?” dedi.

Gemimi dünyadaki bütün zenginlikle değişmeyeceği bir kaynak sayacağını tahmin ettiğim, ölümün eşiğindeki bir adamdan bana böyle bir sorunun yöneltildiğini duyduğumdaki şaşkınlığımı kavrayabilirsiniz. Bununla birlikte, Kuzey Kutbu'na doğru bir keşif yolculuğunda olduğumuzu söyledim.

Bunu duyunca, tatmin olmuş ve güverteye gelmeye razı görüldü. Güzel Tanrım! Margaret, güvenliği için kendi-

sini böylesine teslim etmiş bir adam görseydin, şaşkınlığın sonsuz olurdu. Bacakları neredeyse donmuştu ve bedeni yorgunluktan ve açlıktan bir deri bir kemik kalmıştı. Böyle perişan birisini hiç görmemiştin. Onu kamaraya taşımayı denedik ama temiz havadan ayrılır ayrılmaz bayıldı. Biz de onu öylece güverteye çıkardıktan sonra brendi ile ovalayıp küçük bir yudum almaya zorlayarak kendine getirmeye çalıştık. Yaşam belirtisi gösterir göstermez onu battaniyelerle sarıp mutfak sobasının bacasına yakın bir yere yerleştirdik. Yavaş yavaş ayıldı ve onu iyice kendine getiren çorbadan biraz içti.

Konuşabilmeyi başarmadan önce iki gün bu şekilde geçti ve çektiği acıların onu anlayabilme yetisinden yoksun bıraktığından endişe ettim. Bir nebze iyileştiğinde, onu kendi kamarama götürdüm ve görevimin izin verdiği kadarıyla ona refakat ettim. Daha ilginç bir varlık görmemiştin; gözleri genellikle vahşilik, hatta delilik ifadesi taşıyor ama bir kimse ona nezaket gösterdiğinde ya da onun için önemsiz küçücük bir şey yaptığında, bütün mizacı, daha önce benzerini görmediğim şefkat ve tatlılık ışıltısıyla aydınlanıyor. Ama genellikle melankolik, keder içinde ve bazen de ona sıkıntı veren acıların ağırlığına dayanamıyormuş gibi dişlerini gıcırdatıyor.

Konuğum birazcık iyileştiğinde, ona yüzlerce soru sormak isteyen adamları uzak tutmakta zorlandım; ancak iyileşmesi için açıkça tam bir dinlenmeye ihtiyaç duyan, bedensel ve ruhsal durumunda, anlamsız meraklarıyla ona işkence etmelerine izin vermeyecektim. Bununla birlikte yüzbaşı, böyle garip bir araçla buzda bu kadar uzaklara gelmesinin nedenini sordu.

Bir anda derin bir kedere büründü ve “Benden kaçanı aramak için,” diye yanıtladı.

“Peşinde olduğun adam seninkine benzer bir araçla mı yolculuk yapıyor?”

“Evet.”

“Öyleyse onu gördüğümüzü zannediyorum, seni gemiye almadan önceki gün buzun üstünde, içinde bir adamla, bir kızağı çeken birkaç köpek gördük.”

Bu, yabancıнын dikkatini çekti ve onun adlandırdığı şekliyle, peşinde olduğu cinin gittiği yola ilişkin bir sürü soru sordu. Hemen sonra benimle baş başa kaldığında, “Şüphesiz sizin ve bu iyi adamların merakını uyandırdım; ama soru sormayacak kadar düşüncelisiniz,” dedi.

“Elbette; merakımla size rahatsızlık vermek gerçekten çok insanlıkdışı ve küstahça olurdu.”

“Ama beni garip ve tehlikeli bir durumdan kurtardınız; beni yardımseverlikle yeniden hayata döndürdünüz.”

Az sonra, diğer kızağın buzun kırılmasıyla yok olmuş olabileceğini düşünüp düşünmediğini sordu. Buz gece yarısından önce kırılmadığından, yolcu güvenli bir yere varmış olabileceğinden, buna kesin bir yanıt veremeyeceğimi söyledim.

Bu andan itibaren yabancıнын zayıflayan bedeni yeni bir dirimle canlandı. Daha önce görünen kızağı gözlemek üzere geminin güvertesine çıkmak için büyük bir istek gösterdi; ancak hava şartlarının sertliğine dayanmak için fazlasıyla zayıf olduğundan onu kamarada kalmaya ikna ettim. Birinin onun yerine gözcülük yapacağına ve herhangi yeni bir nesnenin görünmesi halinde bunun ona hemen ona bildirileceğine dair söz verdim.

Günlüğümde bu konuya ilişkin bugüne dek yazılanlar bundan ibaret. Yabancıнын sağlığı yavaş yavaş düzeldi ancak son derece sessiz birisi ve kamaraya benden başkası girdiğinde gergin görünüyor. Ama tavırları öylesine gönül alıcı ve nazik ki, onunla çok az iletişimleri olmasına rağmen, denizcilerin hepsi onunla ilgileniyor. Kendi adıma, onu bir kardeş gibi sevmeye başladım ve onun ani ve derin kederi içimi yakınlık ve sevecenlikle dolduruyor. Şimdi perişan haldeyken bile böylesine çekici ve sevimliyken, iyi günlerinde soylu bir yaratık olsa gerekti.

Benim sevgili Margaret'im, mektuplarımın birinde koca okyanusta arkadaşsız olduğumu söylemiştim; ama ruhu acıdan kaybolmadan önce, can yoldaşım olarak sahip çıktığıma mutlu olduğum bir adam buldum.

Yazacak yeni olaylar olursa, yabancıya ilişkin günlüğüme aralıklarla devam edeceğim.

13 Ağustos, 17-

Konuğuma olan sevgim her geçen gün artıyor. Aynı anda hem hayranlığımı ve hem de merhametimi şaşkırtıcı bir derecede uyandırıyor. Acıdan bitmiş böyle soylu bir yaratığa keskin bir acı hissetmeden nasıl bakabilirim ki? Öyle nazik, öyle akıllı ki; öyle güçlü bir zekâsı var ki, konuşması en seçkin kelimelerle dolu olmasına rağmen, akıcı ve eşsiz belagâtle sürüp gidiyor.

42 Şimdi hastalığı oldukça iyileşti ve sürekli güvertede; belli ki, kendininkinden önce geçen kızağı arıyor. Ama, mutsuz olsa da, bütünüyle kendi acısıyla meşgul olmak yerine, başkalarının projeleriyle derinlemesine ilgileniyor. Hiç saklamadan ona anlattığım benimkiler üzerine sık sık benimle konuştu. Nihai başarım ve bunu sağlamak uğruna aldığım bütün önlemlerin en küçük detayına ve tüm tartışmalarına dikkatle katıldı. Gösterdiği içtenlik beni kolaylıkla kalbimin dilinden konuşmaya, ruhumun yanan ateşini dillendirmeye, içimi ısıtan tüm istekle bütün servetimi, varlığımı, her umudumu girişimimin yardımına memnuniyetle feda edeceğimi söylemeye yöneltti. Elde etmem ve ırkımızın başlıca düşmanı üzerinde kurmam gereken hâkimiyet için peşinde olduğum bilginin edinilmesi uğruna bir insanın yaşamı ya da ölümü küçük bir bedelden başka bir şey değildi. Ben konuştuğça, dinleyicinin yüzüne koyu bir kasvet çöktü. Önce, duygularını bastırmaya çalıştığımı anladım; elleriyle gözlerini kapadı, sesim titredi ve parmaklarının arasından sızan damla

damla gözyaşlarını gördüğümde konuşmadım; göğsünden güçlkle inilteler çıkıyordu. Duraksadım; bozuk bir aksanla uzunca konuştu: “Talihsiz adam! Çılgınlığımı paylaşıyor musun? Sen de o sarhoş edici yudumu içtin mi? Dinle beni; sana hikâyemi anlatayım da, kadehi dudaklarından çekesin!”

Tahmin edersiniz, böyle kelimeler şiddetle merakımı uyandırdı; ancak yabancıyı kaplayan acı nöbeti azalan gücünü yeni ve kendini toplaması için uzun saatler dinlenmesi ve sakin konuşmalar gerekti.

Duygularının şiddetini dindirdikten sonra, kendisini tutkunun kölesi sayıp küçümsüyor göründü ve acının kara zalimliğini bastırarak beni yeniden kendimle ilgili olarak konuşmaya yöneltti. Bana çocukluk yıllarımı sordu. Hikâye hemen anlatıldı; ancak çeşitli düşünceler uyandırdı bu. Bir dost bulma isteğimden, kaderime çıkmış olanlardan daha yakın şefkat sahibi bir dostta olan açlığımın söz ettim ve bu lütuftan nasibini alamayanın çok az mutluluk bulabileceğine ilişkin düşüncemi belirttim.

“Sana katılıyorum,” diye yanıtladı yabancı; “Kendimizden daha akıllı, iyi ve değerli birisi –ki böyle biri olmalı– zayıf ve hatalı doğamızı mükemmelleştirmek için bize yardım elini uzatmadığı sürece, bizler benzersiz ama yarım yaratılmış yaratıklarız. Bir zamanlar insan yaratıklarının en soylusu olan bir arkadaşım vardı ve bu yüzden arkadaşlık konusunda ahkâm kesebilirim. Senin umudun var, önünde ise bir dünya ve kederlenmen için nedenin yok. Ama ben, ben her şeyimi yitirdim ve hayata yeniden başlayamam.”

Bunu söylerken sureti, içimi titreten sakin, yerleşik bir acı ifadesine büründü. Ama o sakindi ve çok geçmeden kamara-sına çekildi.

Çökmüş bir ruh halinde olmasına rağmen, doğanın güzelliklerini ondan daha derin kimse hissedemez. Yıldızlı gökyüzü, deniz ve bu bölgenin sunduğu her türlü manzara hâlâ onun ruhunu yüceltme gücüne sahip gibi görünüyor. Böyle

bir insanın çifte varlığı vardır: acılar içinde ve hayal kırıklıklarına boğulmuş olabilir ama kendi içine çekildiğinde, keder veya ahmaklığın içine giremeyeceği çemberi olan halesiyle kutsal bir ruh gibi olacaktır.

Bu kutsal gezgini ifade edişimdeki heyecana gülümseyecek misin? Onu görseydin gülümsemezdin. Sen kitaplar tarafından eğitildin, saflaştın, dünyadan elini ayağını çektin ve işte bu nedenle biraz müşkülpeşentsindir; ama bu seni yalnızca, bu mucizevi adamın olağanüstü meziyetlerini takdir etmen için uygun kılar. Bazen onu bugüne kadar tanıdığım başkalarından tarifsiz bir şekilde ayıran niteliği keşfetmeye çalışıyorum. Bunun açıklık ve şaşmazlıkta benzersiz olan, çabuk ama asla yanılmayan yargılama gücü, olayların nedenlerine işleme yetisi, içsel bir görüş olduğuna inanıyorum; buna bir de ifade kolaylığı ve sesinin iniş çıkışları ruhu esir edici bir müzik gibi olan ses tonu eklenmeli.

Yabancı dün bana şöyle dedi, “Kaptan Walton, büyük ve benzersiz talihsizlikler yaşadığını kolaylıkla anlayabilirsin. Bir keresinde bu kötülüklerin anısının benimle birlikte ölmesi gerektiğine karar vermiştim ama kararımı değiştirmeye ikna ettin beni. Bir zamanlar benim de yaptığım gibi, bilgiyi ve bilgeliği arıyorsun; en büyük dileğim isteklerinin hazzı, benimki gibi, seni ısırarak bir yılan olmasın. Başıma gelen felaketleri sana anlatmamın sana bir yararı olup olmayacağını bilmiyorum; ama senin de aynı yoldan gidip kendini beni bu hale getiren aynı tehlikelere maruz bıraktığını düşündüğüm zaman, hikâyemden uygun bir ders çıkaracağını düşünüyorum; giriştiğin işte başarıya ulaşman halinde seni aydınlatacak ve başaramaman halinde seni teselli edecek bir ders. Çoğunlukla olağanüstü kabul edilen olayları içitmeye hazırlan. Daha yumuşak doğa manzaraları arasında olsaydık, bana

inanmamandan, belki de benimle alay etmeden korkabilirdim; ama doğanın sürekli değişen güçleriyle tanışmamış olanların kahkahalarını uyandıracak bu vahşi ve gizemli bölgelerde çoğu şey mümkün görünecek; hikâyemin derlendiği olayların silsile halinde aktarıldıklarında gerçekliklerini gösteren delili kendi içlerinde taşıdıklarından şüphe edemem.”

Bana söylenenler karşısında fazlasıyla memnun olduğumu kolayca tahmin edersiniz ancak talihsizliklerini anlatarak acısını yenilemesine dayanamazdım. Biraz meraktan, biraz da elimde olsa onun kaderini düzeltmek için duyduğum güçlü istekten, vaat edilen hikâyeyi dinlemek için büyük bir sabırsızlık hissettim. Bu duygularımı yanıttımda belirttim.

“Yakınlığın için teşekkür ederim,” diye yanıtladı, “ama yararı yok; kaderim hemen hemen tamamlandı. Yalnızca tek bir olayı bekliyorum, sonrasında huzura ereceğim. Duygularını anlıyorum,” şeklinde devam etti, sözünü kesmek istediğimi kavrayarak; “ama yanılıyorsun, dostum, seni bu şekilde adlandırmama izin verirsen; benim kaderimi hiçbir şey değiştiremez; tarihi dramımı dinle, o zaman kaderimin nasıl geri dönüşü olmayan bir şekilde belirlendiğini kavrayacaksın.”

Derken hikâyesine sonraki gün, zamanım boş olduğunda başlayacağını söyledi. Bu söz, içimden sıcak teşekkür cümleleri çıkardı. Zorunlu işlerimle ilgilenmediğimde, mümkün olduğunca onun gün boyunca anlattığı şeyleri yazıya dökmeye karar verdim. İşim çıkarsa, en azından notlar alacağım. Bu yazıların sana büyük keyif vereceğinden şüphem yok; ama bana gelince, onu tanıyan ve bunları onun dudaklarından duyan ben, gelecek bir günde nasıl bir ilgi ve yakınlıkla okuyacağım bunları! Daha şimdiden, görevime başlar başlamaz, onun iniş çıkışlı sesi kulaklarımda yükseliyor; parlak gözleri bütün melankolik tatlılığıyla içime yerleşiyor; yüz çizgileri içindeki ruhla aydınlanırken, zayıf elinin yukarı kalktığını görüyorum. Bu öykü, heybetli gemiyi rotasında yakalayıp enkaza çeviren ürkünç fırtına kadar üzücü ve ilginç olmalı – işte böyle!

1

46

Cenevre'de doğdum ve ailem bu cumhuriyetin en saygınlardan biridir. Atalarım, uzun yıllar müsteşarlık ve devlet memurluğu yapmışlar ve babam saygı ve itibar ile çeşitli kamu görevlerinde bulunmuş. Onu tanıyan herkes tarafından dürüstlüğü ve kendisini kamu hizmetine yorulmak bilmez bir gayretle vermesi yüzünden saygı görürdü. Gençlik günlerinin çoğunluğunu ülkesinin işleriyle meşgul olarak geçirdi; çeşitli nedenler onun erken evlenmesini engellemiştir ve bir koca ve aile babası oluşu yaşamının sonlarına doğrudur.

Evliliğinin durumu onun karakterini belli ettiğinden, bunları anlatmadan geçemeyeceğim. En yakın arkadaşlarından biri, zengin bir konumdan, çeşitli şanssızlıklar sonucu sefalet içine düşen bir tüccardı. Adı Beaufort olan bu adam, gururluydu ve inatçı bir mizaca sahipti, önceden konumu ve ihtişamıyla tanındığı aynı ülkede sefalet ve kayıtsızlık içinde yaşamaya dayanamadı. Bu yüzden, borçlarını en onurlu şekilde ödeyip, kızıyla birlikte tanınmadığı ve perişan halde yaşadığı Lucrene şehrine inzivaya çekildi. Babam, Beaufort'u sadık bir dostlukla severdi ve bu talihsiz koşullarda inzivaya çekilmesine çok üzüldü. Arkadaşını, onları birleştiren sevgiye hiç değmeyecek bir davranışa yönelten yanlış gururdan dolayı kederlendi. Hiç zaman kaybetmeden, kredisi ve yardımıyla dünyaya yeniden başlaması için ikna etme umuduyla onu aramaya koyuldu.

Beaufort kendisini gizlemek için etkili önlemler almıştı ve babam onun ikametgâhını bulana kadar on ay geçti. Bu keşfine çok sevinerek, Reuss yakınlarındaki vasat bir sokakta bulunan eve koşturdu. Ama içeri girdiğinde onu yalnızca sefalet ve üzüntü karşıladı. Beaufort, servetinin enkazından ancak çok küçük bir bölümünü kurtarmıştı ama bu geçimini bir iki ay sağlamak için yeterliydi ve bu arada bir tüccarın yanında saygın bir iş edinmeyi umuyordu. Sonuçta, bu süre hiçbir şey yapmadan geçti; düşünmek için boş vakti olduğunda yalnızca kederi daha derin ve unutulmaz hale geldi; üç ayın sonunda, kendisini düşüncelerine öylesine uzun uzadıya kaptırmıştı ki, hiçbir çaba gösteremeyerek yatağa düştü.

Kızı ona büyük bir özenle baktı ama çaresizlik içinde küçük birikimlerinin hızla azaldığını ve başka bir destek ümidi olmadığını gördü. Ama Caroline Beaufort, benzersiz bir zekâya sahipti ve zor anında cesareti yardımına koştu. Sıradan bir iş edindi; ufak tefek işler yaptı ve çeşitli yollardan hayatta kalmaya yetecek kadar küçük bir gelir elde etmeyi başardı.

Bu şekilde aylar geçti. Babasının durumu daha da kötüleşti; zamanının çoğunu babasına refakat etmekle geçiriyordu; geçim yolları azaldı; onuncu ayda babası onu yetim ve meteliksiz bırakarak kollarında öldü. Bu son darbe onu yıktı ve babam odaya girdiğinde Beaufort'un tabutunun yanına diz çökmüş, hüngür hüngür ağlıyordu. Babam koruyucu bir melek gibi gelmişti zavallı kıza ve kız kendisini onun ilgisine bıraktı; babamsa dostunun defnedilmesinden sonra kızı Cenevre'ye götürüp bir yakınının koruması altına aldı. Bu olaydan iki yıl sonra Caroline onun eşi oldu.

Annem ve babamın yaşları arasında oldukça büyük bir fark vardı ancak bu durum onları birbirine adanmış sevginin bağlarında daha da yaklaştırıyor görünüyordu. Babamın, birini çok sevmek için onu çok uygun görmesini buyuran bir adalet duygusu vardı. Belki de önceki yıllar boyunca, sevdiği birinin geç keşfedilmiş değersizliği yüzünden çok acı çek-

mişti ve bu yüzden güvenilir kıymete daha büyük değer vermek niyetindeydi. Anneme olan bağlılığında, yaşın getirdiği delicesine düşkünlükten bütünüyle ayrılan bir tür tapınma ve şükran vardı çünkü bu onun erdemlerine olan hürmetinden ve bir dereceye kadar, onun maruz kaldığı acıları unutturmak için duyduğu istekten kaynaklanıyordu ancak bu onun davranışına tarif edilemez bir şefkat katıyordu. Onun isteklerini yerine getirmek ve rahatını sağlamak için her şey yapılıyordu. Zarif bir egzotik bitkiyi bahçivanın esen her sert rüzgârdan koruduğu gibi onu korumak, onu, yumuşak ve yardımsever aklında güzel duygular uyandırabilecek her şeyle çevrelemek için çırpındı. Sağlığı ve hatta o ana kadarki mizacının sükûneti başından geçenlerden sonra sarsılmıştı. Evlenmeden önceki iki yıl süresince babam, bütün kamu işlerinden yavaş yavaş elini eteğini çekmişti ve birleşmelerinden hemen sonra onun zayıf düşmüş bedenini iyileştirmesi amacıyla, İtalya'nın güzel iklimi ve o harikalar diyarındaki bir turda yer ve ilgi değişikliği aradılar.

İtalya'dan sonra Almanya ve Fransa'yı ziyaret ettiler. En büyük çocukları olan ben, Napoli'de doğdum ve gezintilerinde çocuk olarak onlara eşlik ettim. Birkaç yıl tek çocukları olarak kaldım. Birbirlerine bağlı oldukları kadar, bitmek tükenmez bir sevgi madeninden bana bahşetmek üzere sevgi çıkarıyor gibiydiler. Benimle ilgilenirken annemin şefkatli okşamaları ve babamın iyiliksever mutluluğu ilk anımsadığım şey. Onların oyuncağı, idolleri ve daha iyisi... çocuklarıydım. İyi olması için yetiştirilen, geleceğinin mutluluk ya da acı getirmesinin, bana olan görevlerini yerine getirip getirmemelerine bağlı olarak ellerinde bulunan ve cennetten bahşedilmiş masum ve çaresiz yaratıktım. Yaşam verdikleri varlığa borçlu oldukları bu anlayışa her ikisine de hayat veren canlı şefkat ruhu eklendiğinde, çocukluğumun her saati boyunca sabır, merhamet ve kendine hâkim olma dersi aldığım, bana eğlence silsilesinden başka bir şey gibi görünme-

yen, ipekten bir bağla yönlendirildiğim düşünülebilir.

Uzunca bir süre onların tek ilgi odağıydım. Annem bir kızı olmasını çok istiyordu ama onların tek bebeği olmayı sürdürdüm. Yaklaşık beş yaşına geldiğimde, İtalya'nın sınırları ötesinde gezideyken, Como Gölü sahilinde bir hafta geçirdiler. İyiliksever mizaçları sıklıkla onları fakirlerin kulübelerine girmeye zorladı. Anneme göre bu, çektiği acıları ve nasıl kurtarıldığını unutmamış biri olarak, kederli olana yardım sırasının onda oluşu, görevden öte bir şeydi; bir gereklilik, bir tutkuydu. Bir vadinin kıvrımlarındaki fakir bir kulübeye yaptıkları bir gezi sırasında, özellikle acınası durumdaki, birkaç yarı çıplak çocuğun en kötü şekliyle yoksulluğun batağında oldukları dikkatlerini çekti. Bir gün, babam Milano'ya kendi başına gittiğinde, annem, yanına beni de alarak, bu kulübeyi ziyaret etti. Orada bir köylü ve çalışmaktan iki büküm olmuş, beş aç bebeğe yetersiz miktarda yemek dağıtan eşini buldu. Bunların arasında annemin dikkatini diğerlerinden çok daha fazla çeken biri vardı. Farklı bir soydan gibiydi. Diğer dördü, koyu renk gözleri olan küçük gözüpek dilencilerdi; bu kız çocuğu ise zayıf ve son derece sarışındı. Saçları parlak altın rengiydi ve giysilerinin hırpaniliğine rağmen başında bir farklılık tacı taşıyor gibiydi. Yüzü açık ve genişti, berrak mavi gözleri, dudakları ve yüzünün kalıbı öylesine duyarlılık ve tatlılık yüklüydü ki, kimse ona, bütün özelliklerinde kutsal bir iz taşıyan, cennetten gönderilmiş, farklı bir türdenmiş gibi bakmadan edemezdi.

Annemin meraklı ve hayran gözlerle bu tatlı kıza baktığını fark eden köylü kadın, hevesle onun hikâyesini anlattı. Onun çocuğu değil, Milanolu bir soylunun kızıydı. Annesi Alman'dı ve doğumda ölmüştü. Çocuk bu iyi insanların yanına bakılmak üzere yerleştirilmişti: O zamanlar durumları iyiymiş. Evleneli çok olmamıştı ve büyük çocukları yeni doğmuştu. Onlardan sorumlu olan baba, İtalya'nın eski zaferinin anısıyla büyütülen İtalyanlardan biriydi; kendisini mem-

leketinin kurtuluşuna adanmışların, *schiavi ognor frementin* arasında biri. Kendi zaafının kurbanı olmuştu. Ölüp ölmediği ya da hâlâ Avusturya zindanlarında volta atıp atmadığı bilinmiyordu. Mal varlığı haczedildi; çocuğu öksüz ve beş parasız kaldı. Kız, üvey anne babasıyla yaşamına devam etti ve onların kaba saba evlerinde, kara yapraklı çalılarının arasında bahçe gülünden daha sarı çiçek açtı.

Babam Milano'dan döndükten sonra, bakışlarından ışık saçıyor gibi görünen, biçimi ve hareketleri tepelerin keçilerinden narin olan bir varlıkla, resmedilen meleklerden daha sarışın bir çocukla malikânemizin salonunda oynarken buldu beni. Durum hemen açıklandı. Babamın izniyle annem onun bakımını kendisine vermesi için köylü vasilerini ikna etti. Tatlı öksüzü seviyorlardı. Onun varlığı bir tür kutsamaydı ama Tanrı ona böyle güçlü bir koruma sağlamışken, onu yoksulluk ve yokluk içinde tutmak haksızlık olurdu. Köyün rahibine başvurdular ve Elizabeth Lavenza, annemlerin evinin sakini –benim için kız kardeşten daha yakın biri, bütün uğraşlarımın, eğlencelerimin güzel ve sevgili arkadaşı– oldu.

Elizabeth'i herkes sevdi. Ona sunulan, benim de paylaştığım, bütün tutkulu ve nerdeyse hürmetkâr bağlılık benim gururum ve sevincim oldu. Onun evime getirilmesinden önceki gece annem, sevinç içinde, "Victor'um için güzel bir hediyem var – yarın alacak," dedi. Sabah olduğunda da, Elizabeth'i vaat ettiği hediye olarak bana sundu, ben ise, çocuksu bir ciddiyetle, onun kelimelerini ciddiye aldım ve Elizabeth'e kendiminmiş gibi baktım; korumak, sevmek ve mutlu etmek için. Ona yapılan bütün övgüleri kendi sahip olduğum bir şeye yapılmış kabul ettim. Birbirimizi samimi olarak kuzen şeklinde çağırdık. Hiçbir kelime, hiçbir ifade bana yakınlığını temsil edemezdi – kız kardeşten daha yakın, ölüme kadar yalnızca benim olacaktı.